

Sociální nemocenské pojištění můžeme mít

Jaroslav Vostatek

Při posuzování ústavnosti zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů Ústavní soud zrušil nově zavedenou karenční dobu v nemocenském pojištění zaměstnanců. Argumentace soudu vychází zejména z přesvědčení, že toto nemocenské pojištění nemá sloužit ke krytí deficitu státního rozpočtu. V osobním stanovisku soudkyně Wagnerové se dokonce argumentuje usnesením německého ústavního soudu z roku 2000, v němž se zdůrazňuje zásada ekvivalence mezi pojistným a dávkami sociálního pojištění. Ústavní soud při svém rozhodování fakticky vycházel z toho, že české nemocenské pojištění zaměstnanců je sociálním pojištěním. Systém sociálního pojištění se opírá o dvě základní zásady: zásadu ekvivalence a zásadu sociální solidarity, které mají - modelově - stejný význam; žádná z nich nedominovala. Jedním z typických rysů sociálního pojištění je existence výdělkového stropu, který se používá jak při vyměrování pojistného sociálního, tak i peněžitých dávek sociálního pojištění: pojistné sociálního nemocenského pojištění se určuje z výdělku až do výše stropu a nemocenské se vypočítává z výdělku až do výše téhož stropu. V Česku sociální pojištění nemáme - jak z ekonomického, tak i z právního hlediska. Zásada sociální solidarity zcela dominuje na úkor zásady ekvivalence. Tzv. nemocenské pojištění zaměstnanců není sociálním pojištěním. Autor navrhuje reformu, jíž by se přešlo k systému sociálního nemocenského pojištění. Doporučuje přitom využít karenční dobu až 4 týdny s tím, že zaměstnanci by měli možnost sociálního nemocenského připojištění kratší či nulové karenční doby u nositele sociálního pojištění, nebo obdobného soukromého nemocenského připojištění u soukromé pojišťovny. Připojistit své zaměstnance by mohli i zaměstnavatelé. Sociální nemocenské pojištění v Česku sice nemáme, ale mít můžeme.

Ústavní soud při posuzování ústavnosti zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, zrušil karenční dobu 3 dny v nemocenském pojištění, která byla tímto zákonem zavedena. To doslova šokovalo většinu komentátorů, o dotčených politických ani nemluvě. Čekalo se možná leccos, ale zrovna toto ... vítězství skupiny 43 poslanců pod vedením V. Filipa... Emoce již poněkud opadly a my se zde pokusíme ukázat, co vedlo či mohlo vést Ústavní soud k jeho rozhodnutí, samozřejmě z čistě odborného hlediska. A rovnou předesílám, že se nám vymstila výrazná nesystémovost řešení celé příslušné sociálně politické problematiky.

Verdikt Ústavního soudu

„Podle názoru Ústavního soudu je ... zrušení poskytování nemocenského za prvé tři dny pracovní neschopnosti je v rozporu ... s právem na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci. Změna ... odebrání všem zaměstnancům v pracovní neschopnosti ... nárok na nemocenské dávky po dobu prvních tří dnů pracovní neschopnosti... Jedná se o poněkud pohodlný až svévolný postup ze strany státu, který kvůli neurčitému počtu zneužívatelů nemocenských dávek plošně postihuje všechny kategorie zaměstnanců. Výsledkem je stav, kdy převážná většina zaměstnanců zůstává, po dobu prvních tří dnů pracovní neschopnosti, bez jakýchkoliv prostředků, zatímco jejich povinnost platit pojistné zůstala nedotčena. Nedotčena samozřejmě zůstala i jejich povinnost platit tzv. regulační poplatky, vyhledají-li lékařskou pomoc. Je nepřipustné, aby stát pouze vyžadoval splnění povinnosti ze strany zaměstnanců (v daném případě plnění pojistného) a nedbal přitom ochrany jejich zájmů, postihne-li je zmíněná událost

v podobě pracovní neschopnosti. Došlo tak k porušení práv zaměstnanců, které dosahuje ústavněprávní dimenze. Systém nemocenského pojištění by neměl sloužit ke krytí deficitu státního rozpočtu.“

Uvedená argumentace má některé zbytečné slabiny, které mohou být snadným terčem komentátorů. Nemocenské se vyplácí, obdobně jako mzda, s časovým zpožděním zhruba 5–30 dnů - takže není korektní hovořit o tom, že převážná většina zaměstnanců zůstává - kvůli zavedení karenční doby 3 dny - bez jakýchkoliv prostředků. A navíc ještě tito chudáci musí platit regulační poplatky při vyhledání lékařské pomoci! Faktické zhoršení finanční situace nemocného zaměstnance, oproti stavu před změnou zákona, je pouze v rozsahu maximálně jednodenního příjmu. A takový dodatečný výpadek příjmu je jistě únosný prakticky pro všechny zaměstnance.

Základní odborné pozadí verdiktu Ústavního soudu je však - podle mého názoru - zřejmě jiné. Projevuje se v již citované tezi, podle níž by nemocenské pojištění nemělo sloužit ke krytí deficitu státního rozpočtu. To je zjevně stručným závěrem z diskusí vedených v této souvislosti mezi jednotlivými soudci Ústavního soudu. Svědčí o tom odlišné stanovisko soudkyně E. Wagnerové k nálezu; toto publikované stanovisko jde ve výkladu účelu a zásad nemocenského (a sociálního) pojištění podstatně dále, je podstatně důslednější v odmítnutí zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů.

E. Wagnerová v závěrečném odstavci svého stanoviska uvádí: „Z odpovědi místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR při ústním jednání však spíše vyplývá, že nemocenské a sociální pojištění považuje za jakési 'dávky', patrně skrytou daň a tento názor, jak se zdá z informací z dostupných veřejných zdrojů, má být ještě legislativně posilován. Že jde

o nepřijatelnou tendenci, je nasnadě z důvodů uvedených shora, neboť zrušením principu pojistného a jeho nahrazení dávkami poskytovanými pečovatelským státem, by se odpovědnost jednotlivců za sebe samé zcela eliminovala, a s ní by se také vytratila i lidská důstojnost. 'Hospodaření' státu s prostředky vybranými na zdravotním a sociálním pojištění způsobem, který popsali při ústním jednání zástupci navrhovatelů, který spočívá ve vyvádění těchto prostředků z použití k účelu, na který byly od jednotlivých osob - pojištěnců vybrány, a jejich následné použití v řádu miliard k různým jiným účelům, je nejen nezodpovědné a nežádoucí, jak správně poznamenává stanovisko většiny, nýbrž je, dle mého názoru, ve frapantním rozporu se základním strukturálním i materiálním znakem našeho ústavního pořádku, totiž se zákonem libovůle (čl. 2 odst. 2 Listiny). Libovůli sledávám v tom, že stát dle vlastní úvahy zachází s, co do účelu, 'cizími' penězi, tedy s penězi vybranými od jednotlivých osob za účelem krytí jejich možných příštích pojistných dávek. Dochází-li k podobnému jednání na úrovni občanské společnosti, je také jedním státem sankcionováno jako zpronevěra.“

Bez zajímavosti není to, že E. Wagnerová se při své argumentaci odvolává i na německý ústavní soud: „O tom, jak přísně je v evropských státech posuzována ekvivalence plnění z titulu pojištění, svědčí např. rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu z 24. 5. 2000... Za protiústavní byla prohlášena ta ustanovení sociálního zákoníku, která umožňovala, aby jednorázově vyplacené příjmy (např. tzv. Urlaubsgeld [příspěvek na dovolenou] nebo Weihnachtsgeld [vánoční příspěvek]) sloužily za základ pro výpočet příspěvku na sociální pojištění bez toho, že by byly také zohledněny v základu pro výpočet dávek, jako jsou

podpora v nezaměstnanosti (Arbeitslosengeld) nebo dávky nemocenského (Krankengeld). Toto nepromítnutí zvýšených částek zaplacených na pojistném dle soudu odporovalo příkazu rovnosti před zákonem, který je obsažen v čl. 3 odst. 1 Základního zákona, a proto byla vyslovena neslučitelnost napadených ustanovení se Základním zákonem. Naše Listina sice právo na rovnost před zákonem explicitně negarantuje, avšak toto právo je garantováno čl. 26 Paktu o občanských a politických právech, který je jako součást ústavního pořádku rovněž referenčním měřítkem pro Ústavní soud (Pl.ÚS 36/01).“

Německý sociální zákoník obsahuje kompletní úpravu německého sociálního pojištění, všech jeho odvětví. Tím je, v rámci možností, dosaženo i jednotné koncepce všech odvětví sociálního pojištění. Ve vztahu k nám je ze všeho nejdůležitější to, že v Německu jde o skutečné sociální pojištění. Na rozdíl od nás, kde sociální pojištění máme jen jako slangový výraz, aniž bychom se kdy (od roku 1948) přihlásili k jeho zásadám. Ve světě ovšem nejsme zdaleka jediní, kteří takto „volně“ používají termínu sociální pojištění (patří sem např. i USA).

Dvě základní zásady sociálního pojištění

Z ekonomického hlediska se sociální pojištění opírá o dvě základní zásady: zásadu ekvivalence a zásadu solidarity. Zásadou (sociální) solidarity se má na mysli uplatnění sociálních, redistribučních hledisek v sociálním pojištění. Zásadou ekvivalence se rozumí uplatňování kalkulačních postupů obvyklých v soukromém pojištění - jak ve vztahu k jednotlivým pojištěným, tak i ve vztahu k celku, pokud jde o úhradu nákladů. Modelově se v sociálním pojištění mají obě základní zásady uplatnit vyváženě. Přitom se má na mysli jejich uplatnění v rámci systému sociálního pojištění jako celku, nikoliv „za každou cenu“ odděleně v jednotlivých odvětvích sociálního pojištění. Součástí celkově „vyváženého“ uplatnění obou zásad může tak být (resp. je) vyšší míra uplatnění solidarity u zdravotní péče a vyšší míra uplatnění ekvivalence ve starobním pojištění.

Uplatnění dvou základních zásad v sociálním pojištění je zásadní odlišností tohoto modelu zejména od výrazně neoliberálních modelů, kde ve veřejném systému sociálního zabezpečení není prostor pro ekvivalenci, kde se výhradně uplatňuje solidarita, resp. redistribuční hledisko. Český stát by se měl jasně „rozhodnout“, jaký systém chce - zda sociální pojištění, nebo jen státní zaopatření chudých, případně doplněné povinným soukromým pojištěním.

Volba sociálního pojištění a s ním spojené zásady ekvivalence má zásadní dopad i na celou strukturu veřejných příjmů: jen na bázi zásady ekvivalence má smysl mít „pojistné sociálního pojištění“ jako specifickou složku daňového systému. Bez sociálního pojištění nemá pojistné sociálního pojištění žádný smysl, důvod pro svou exi-

stenci. Totéž platí i pro výrazy typu pojistné důchodového pojištění nebo nemocenské pojištění. Pojištění je buď soukromé, nebo sociální a v obou případech je pojistné cenou za pojištění. To se týká i nemocenského pojištění: to je buď sociální, nebo soukromé - jiná varianta není. Použitím přídatného jména „veřejný“ v podstatě jen vneseme chaos do terminologie, protože veřejné pojištění lze chápat pouze jako synonymum veřejně-právního pojištění, tj. pojištění provozovaného veřejně-právní pojišťovnou. Pojištění provozované takovou pojišťovnou může být buď sociální, nebo soukromé - takže jsme tam, kde jsme byli.

Není účelem sociálního pojištění uměle omezovat soukromé pojištění, to se projevuje mj. v existenci výdělkového stropu v sociálním pojištění. Výdělkový strop je buď hranicí (povinného) zařazení do systému sociálního pojištění, nebo „jen“ stropem pro placení pojistného sociálního pojištění - výdělky nad strop nepodléhají této daňové povinnosti. V obou případech se obvykle umožňuje dobrovolná účast na jinak povinném sociálním pojištění, resp. dobrovolné sociální připojištění. Toto připojištění má smysl jen v těch zemích, ve kterých se používá „opravdový“ systém sociálního pojištění, tj. stojící na obou základních zásadách sociálního pojištění.

Výdělkový strop se v sociálním pojištění používá nejen při výpočtu pojistného sociálního pojištění, ale i při výpočtu dávek. Zásadně se přitom jedná o jeden a tentýž strop - pro oba účely musí být částka limitující výši pojistného i výši základu pro výpočet dávek. Alespoň v rámci jednoho odvětví sociálního pojištění. Žádné jiné (např. redukční) hranice se v modelu sociálního pojištění - pro tyto účely - nepoužívají.

Doprovodným rysem existence „opravdového“ sociálního pojištění je nejen pojistné sociálního pojištění jako takové, ale i celý odpovídající systém financování. V původním, „Bismarckově“ systému sociálního pojištění se měly vytvářet plnohodnotné rezervy, analogicky soukromému pojištění. U nás byl „plnoúhradový“ systém financování v tomto smyslu naposledy zakotven do zákona o národním pojištění v roce 1948. Později se nejen u nás, ale i v kapitalistických zemích se systémem sociálního pojištění převážně přešlo k „průběžnému“ systému financování, při němž se sazby pojistného sociálního pojištění plynule přizpůsobují nákladům na sociální pojištění v daném období (a naopak). Dnešní sociální pojištění pracuje pouze s výkyvovými rezervami, v nemocenském pojištění si pod tím představme např. rezervu pro případ epidemie.

Pro úplnost je třeba dodat, že sociální pojištění se člení na odvětví; jedním z odvětví je i nemocenské pojištění. Stejně tak se člení i pojistné - a výše uvedené principy financování se uplatňují v jednotlivých odvětvích sociálního pojištění samostatně. Lze to vyjádřit také tak, že jedno odvětví sociálního pojištění „nedotuje“ jiné odvětví - nedochází k žádnému „přerozdělování“ mezi nimi.

Sociální nemocenské pojištění

Po tomto výkladu teorie a praxe sociálního pojištění se již obnažuje „jádro pudla“ v rozhodnutí našeho Ústavního soudu. Je jím (jeho) hypotéza, že naše „veřejné“ nemocenské pojištění je pojištěním sociálním. Pro tuto hypotézu však nevidím žádnou oporu ani v ústavě, ani v zákoně o nemocenském pojištění zaměstnanců. Jistým krokem v tomto směru je pouze zavedení výdělkového stropu u pojistného sociálního a zdravotního pojištění od letošního roku - na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy. Výdělkový strop má své místo pouze v systému sociálního pojištění, musí se přitom uplatnit i při výpočtu dávek. Naším liberálům mohu sdělit, že M. Friedman před několika desítkami let tvrdě zkritizoval americké pojistné sociálního pojištění (označované zkratkou payroll tax) s jeho proporcionální sazbou za to, že sazba není progresivní. Podle logiky, že (jakákoliv) daň z příjmů má mít progresivní sazbu, jinak je nespravedlivá.

Důsledné řešení problému nastoleného Ústavním soudem má v teoretické (a nejen teoretické) rovině dvě varianty: buď se přihlásit k modelu sociálního pojištění (a zahájit jeho realizaci), nebo jít cestou, kterou - shodou okolností - nestačil do všech důsledků dokončit předchozí komunistický režim: důsledně vymýt slovo pojištění ze zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců, ze zákona o důchodovém pojištění atd. Ke druhé variantě patří i zrušení pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na všeobecné zdravotní pojištění; systémový smysl samozřejmě nemá ani „příspěvek na státní politiku zaměstnanosti“. Druhá varianta je řešením neoliberálním (s nízkou úrovní dávek, popř. i bez existence nemocenského pojištění - jako v USA), případně komunistickým (s vysokou úrovní dávek, na které komunistický systém ovšem nikdy neměl peníze). První varianta je řešením „středovým“, také lze říci „středoevropským“, přijatelným pro hlavní politické síly v naší zemi.

Optimálním řešením problému, „poněkud nešikovně“ nastoleného Ústavním soudem, je podle mého názoru transformace „nemocenského pojištění zaměstnanců“ na sociální nemocenské pojištění. Chce to pár propočtů a zavedení je reálné ještě letos.

Co je třeba ihned změnit, aby bylo možno hovořit o prvním kroku k sociálnímu nemocenskému pojištění u nás? V první řadě jde o výpočet dávky v nemoci, „kde to všechno (u Ústavního soudu) začalo“. Současné řešení je velmi komplikované: používají se dvě redukční hranice (550 Kč a 790 Kč denně), navíc se průměrný výdělek krátí na 90 % a 60 % (nad 790 Kč denně na 0 %) a sazby nemocenského jsou diferencovány podle délky trvání pracovní neschopnosti na 60 %, 66 % a 72 %, karenční doba 3 dny. Výdělkový strop bychom v sociálním pojištění mohli stanovit např. na úrovni 150 % (posledního známého) všeobecného vyměřovacího základu v důchodovém pojištění (20 050 Kč), do této výše 150 % * 20 050 Kč = 30 075 Kč by se tedy všechny výdělky započítávaly pro účely výpočtu nemocen-

ského řekněme od 1. 1. 2009 plně, nad tuto hranici by se nebraly na zřetel. Od 1. 1. 2009 se stejným způsobem vypočtený výdělkový strop uplatní i při výpočtu pojistného.

Sazby nemocenského v sociálním nemocenském pojištění by se mohly od 1. 1. 2009 pohybovat v rozmezí 75 %–90 % vyměřovacího základu (výdělek do výše stropu) s tím, že nemocenské bude podléhat dani z příjmů, jak je ve světě obvyklé.

Sazby pojistného v sociálním nemocenském pojištění lze diferencovat podle délky karenční doby - podle zásad pojistné matematiky. Nositel sociálního nemocenského pojištění (zatím ČSSZ) by takto mohl nabídnout až 3 sazby, např. bez karenční doby, dále s karenční dobou 3 dny a 4 týdny. Nejdelší karenční doba by byla „povinná“, kratší doby by měly charakter dobrovolného sociálního připojištění. Zaměstnanci

nebo zaměstnavatelé by si mohli sjednat i soukromé připojištění kratší karenční doby, popř. by zaměstnavatel mohl poskytovat nemocenské či mzdu po dobu nemoci ze svého.

Lze se domnívat, že karenční doba 4 týdnů je pro většinu zaměstnanců únosná. Pomocí takto stanovené karenční doby lze definovat základní potřeby v případě pracovní neschopnosti, které by měl zajistit stát formou sociálního nemocenského pojištění. Pojistné vypočtené pro tuto karenční dobu bude jen zlomkem dnešního pojistného. Do zákona připišeme každoroční verifikaci sazby pojistného. To určitě uspokojí i Ústavní soud. A my budeme mít jasnou koncepci zabezpečení zaměstnanců v pracovní neschopnosti.

Na sociální nemocenské pojištění mohou navázat další odvětví sociálního pojištění.

Pokusme se o to, stojí to za to; je to osvědčený model. Řadu věcí přitom můžeme udělat lépe než naši sousedé; konkrétně mám na mysli především podstatně zjednodušení placení pojistného zaměstnancem a zaměstnavatelem. I v Rusku tohle mají lepší než my nebo Němci.

Literatura:

Text nálezu ve věci Pl ÚS 2/08 - návrh na zrušení zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů, oblast sociálního zabezpečení [online]. Brno: Ústavní soud ČR, 2008 [citováno 2008-06-29]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=586>.

Vostatek, Jaroslav. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1996. 601 s. ISBN 80-85963-21-3.

Autor je profesorem, působí na VŠFS a tématem nemocenského pojištění se zabývá dlouhodobě.

Informační servis čtenářům

Recenze:

Jak vysvětlit dynamiku sociální politiky a politického rozhodování s využitím různých koncepcí rozhodování

Jiří Winkler: *Teorie rozhodování a dynamika sociální politiky*.

Brno, Masarykova univerzita, 2007. 244 s. ISBN 978-80-210-4486-9

Změny sociálně ekonomických podmínek a jejich vliv na fungování sociálního státu představují v současnosti novou intelektuální výzvu jak pro tvůrce politických rozhodnutí, tak také pro sociálněvědní výzkum. Studie Jiřího Winklera se zaměřuje na možnosti výzkumu dynamiky sociálního státu a procesů sociální politiky v současných podmínkách evropské politické a ekonomické integrace, rozvoje postindustriálních výrobních technologií a vytváření nových kulturních forem individualizované společnosti. Prostředkem k pochopení současné dynamiky procesů sociální politiky se mu stalo studium různých koncepcí rozhodování. Autor si klade otázku, který z teoretických modelů rozhodování přináší úplnější vysvětlení a poznání změn současné sociální politiky, a uvažuje o možnosti integrace existujících konceptů do obecnějších modelů, které by byly schopny lépe vysvětlit realitu politického procesu v její komplexnosti. Cílem studie je posoudit vybrané teoretické koncepty rozhodování z hlediska jejich využití pro výzkum dynamiky politického procesu (tento cíl ovšem poněkud nestandardně formuluje pouze ve shrnutí, nikoliv v hlavním textu) a implicitně také rozpracování typologie těchto teorií rozhodování.

Čtenáře, který se otázkami teorie rozhodování systematicky nezabývá, překvapí širší teoretického rozpracování a koexistence množství odlišných přístupů v této oblasti. Naplnění uvedeného cíle tak klade mimořádně vysoké nároky jednak na odborné znalosti autora a jednak na jeho schopnost předat je čtenářům. Prvnímu z obou nároků autor zjevně dostal: do studie zahrnuje celou škálu teorií, konceptů

a modelů, které mají svůj základ v různých sociálněvědních disciplínách, zejména v ekonomii a sociologii, ale také například v psychologii, filozofii či politologii. Tyto přístupy nejen představuje z hlediska předmětu studia (kterým jsou vedle rozhodování také související fenomény poznání a hodnocení), ale diskutuje rovněž jejich omezení i vzájemné relace a přesahy. Nároky na předání znalostí a poznatků čtenářům nutně vedou k otázce, komu je kniha určena, kdo je oním čtenářem či čtenářkou. Vzhledem k zaměření titulu na dynamiku sociální politiky jsem zprvu očekávala, že směřuje nejen do akademické sféry, ale také k tvůrcům a realizátorům opatření sociální politiky. Po přečtení studie se však spíše přikláním k názoru, že dosah studie nepřekročí relativně úzký okruh teoreticky orientovaných badatelů. Kniha je totiž psána poměrně náročným jazykem a navíc ani logika výkladu není při čtení vždy zcela srozumitelná. To se týká zejména celkového směřování textu, v některých případech i členění jednotlivých kapitol. Potenciální přínos pro tvůrce a realizátory politik je přitom značný: práce rozkrývá širokou škálu dimenzí a otázek rozhodování, upozorňuje například na význam komplexity prostředí, kultury a jazyka, vztahy mezi jednotlivými subsystemy politiky, roli institucionálních pravidel atd. Umožňuje sebereflexi vlastního rozhodování a současně lepší porozumění rozhodování ostatních i fungování politických procesů obecně.

V úvodu tvořeném prvními dvěma kapitolami jsou charakterizována konceptuální východiska studie. V první kapitole jsou vymezeny základní charakteristiky rozhodování, pozornost je zaměřena na procesy poznávání a hodnocení a vzájemný vztah mezi nimi. Současně se autor zabývá identifikací analytického rámce pro studium dynamiky politického procesu. Za vhodný považuje přístup založený na interaktivním pojetí politického procesu, mezi jehož charakteristiky patří víceúrovňovost a schopnost sebe-referenční politického systému a představa neúčinné a málo efektivní historie. Ve druhé kapitole pak vymezuje teoretický rámec studie a osvětluje základní oblasti předkládané analýzy rozhodování. Jedná se o (1) otázku existence kauzálních struktur a procesů (zde představuje a diskutuje hypoteticko-deduktivní model a model historicko-generický), (2) otázku intencionality jednání (Weberovo pojetí účelové racionálního chování, fenomenologické přístupy E. Husserla a A. Schütze a interakcionistická perspektiva jednání G. H. Meada) a (3) otázku sebereferece sociálního systému a sociální dynamiky (teorie systému L. von Bertalanffyho, matematická teorie chaosu a teorie sebereferečních systémů N. Luhmanna).

Kapitoly tři až sedm jsou věnovány racionalistickému přístupu ke studiu rozhodování. V těchto kapitolách jsou nejprve představeny jednotlivé skupiny teorií. Začíná se převážně ekonomickými teoriemi formálně racionálního rozhodování (teorií cost-benefit rozhodování, teorií her, teorií veřejné volby, teorií zájmových skupin a ekonomickou teorií byrokracie). Následuje přehled behaviorálních teorií rozhodování, které mají rovněž základ v ekonomii, pozornost je však směřována zejména k procesům rozhodování v kontextu organizací. Jejich základem je Simonův koncept ohraničené